

EUROTÜRK Dergisi tarafından
Sn. Mesut YILMAZ'a yöneltilen sorulara verilen cevaplar

Haziran 2003

Soru 1: Türkiye'nin AB yolunda geçirdiği 40 yılı aşkın inişli çıkışlı bir süreç var. Soğuk Savaşın bitmesinden sonraki değişen denge ortamında Türkiye'nin aday olup olmayacağı bile Helsinki Zirvesi'ne kadar bile belli değildi. Yaşanan bu iniş çıkışlarda Türkiye ve AB taraflarına ayrı ayrı bakarak hangi tarafın hangi alanda ne gibi hatalar yaptığını veya eksikliği olduğunu, neden Türkiye'nin bunca uzun yıla rağmen halen müzakerelere başlayamamış bir aday olduğunu Eurotürk'e değerlendirir misiniz?

Cevap 1: Her iki tarafa bir kabahat yüklemeyen önce bir tespit yapmamız yerinde olacaktır. O tespit de şudur: Sanki her iki taraf da bu üyeliğin yakın ve öngörülebilir bir tarihte değil de muhayyel bir gelecekte gerçekleşeceği konusunda, farkında olmadan bir fikir birliği içerisinde olmuşlardır. Avrupa ülkeleri Türkiye'yi içlerine almaları bakımından, Türkiye'de birliğe girme bakımından yapması gerekenleri yerine getirmekte aceleci davranmamışlardır. Türkiye'yi birliğe dahil etme hususunda Avrupa ülkeleri, birliğe katılma hazırlanma konusunda da Türkiye üstlerine düşenleri yerine getirmekte sanki saksaklayıcı bir tutum sergilemişlerdir. Ancak, hızla gelişen olaylar; yani birliğe yeni ülkelerin alınması, Gümrük Birliğinin kurulması ve birliğin yapısının yeni bir şekle dönüşmesi gibi gelişmeler karşısında Türkiye'nin durumunun ne olacağı ciddi bir biçimde gündeme gelmiştir. Çünkü yaşanan her yeni gelişme, Türkiye'nin üyeliği sorununun çözümünü zamana yayıcı tavırları anlamsız hale getirmiştir.

En sonunda her iki taraf da gelip duvara dayanmıştır. Büyük genişleme hareketiyle birlikte Avrupa açısından Türkiye'yi içine alıp almama, Türkiye bakımından da birliğe girip girmeme konusunda kesin karar verme zarureti doğmuştur. Avrupa Birliği, Helsinki Zirvesinde Türkiye'yi genişleme sürecine dahil ederek bu konuda kesin bir karara varmıştır. Bu karardan sonra Türkiye'nin de artık üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmeye başladığını görüyoruz. İş artık iki taraf için de ciddiye binmiştir.

Gelinen noktada şunu söylemek mümkündür: Sorumluluklarımızı bir an evvel yerine getirip Avrupa Birliği'nin kapısını çalmalıyız. Yükümlülüklerini yerine getirmiş olan bir Türkiye'ye müzakere takvimi verilmemesi mümkün değildir.

Soru 2 : Kopenhag Zirvesi öncesinde üyelik müzakerelerinin başlatılması için 57. Hükümet döneminde sizin gerek Başbakan Yardımcısı ve AB'den sorumlu Devlet Bakanı olarak, gerekse şahsi olarak çok yoğun çabalarınız oldu. Bu çabaların ardından Kopenhag Zirvesi'nde ulaşılan sonucu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye AB üyeliği konusunda en ciddi adımları 57. hükümet döneminde atmıştır. Bizim girişimimizle başlatılan çalışmalarda önemli mesafe katedilmiştir. Ancak gerek o günkü koalisyon yapısı ve gerekse bu sürece henüz tam olarak adapte olamamış kimi kurumlar yüzünden, yerine getirmemiz gereken yükümlülüklerimizin bir kısmının eksik kaldığı da bir gerçektir.

Bu eksiklerimize rağmen yine de daha somut bir sonuç almamız mümkün olabilirdi. Açıkçası bizim beklentimiz, kimi eksiklikleri tamamlama şartıyla müzakere takvimi verilmesiydi. Biz çalışmalarımızı bu projeksiyona göre yürütmüştük.

Ancak 2002 Aralık ayındaki Kopenhag zirvesi Türkiye açısından son derece talihsiz bir döneme rastlamıştır. Türkiye bu zirveye hazırlıkla geçireceği en önemli zaman dilimini seçim hazırlıklarıyla heba etmiştir. Kopenhag Zirvesi'ni göz önünde tutarak biz seçimlerin birbuçuk iki ay sonraya alınması konusunda bir girişimde bulduk. Ancak bu girişimimiz başarısız oldu. Ülkenin seçim sathı mailine girmiş olmasının partiler açısından ne kadar hayati

sonuçlarının olduğu herkesin malumudur. Buna rağmen biz, büyük bir riski göze alarak Avrupa birliği sürecinde içinde bulunduğumuz dönemeci aşmayı ön plana aldık. Bu noktada gerekli her türlü girişimde bulunduk.

Türkiye’de seçimler yapıldı ve yeni bir iktidar işbaşına geldi. Seçim öncesinde kafalardaki kimi soru işaretlerine rağmen yeni hükümetin konuyu ciddiye alması yerinde olmuştur. Zirvede Türkiye’nin almış olduğu sonuç, alınabilecek en kötü sonuç değildir. Hatta iyi bile sayılabilir. Ancak yeni hükümetin AB sürecine ilişkin yeterli hazırlığı ve deneyimi bulunsaydı daha iyi bir sonucun alınması mümkün olabilirdi. AB kapısının, AB ile ABD arasındaki gerilimin iyice tırmandığı bir dönemde ABD üzerinden zorlanması iyi bir seçim değildi. Yine yeni hükümetin daha kendisini anlatacak bir fırsatı bulamadan zirvenin gerçekleşmesi de olumsuz olmuştur. Ama her şey bitmiş değildir. AKP, Avrupa tarafından dikkatle izlendiğinin farkında olur ve 2004 öncesinde Kopenhag siyasi kriterleri bakımından eksiklikleri tamamlarken bir yandan da üzerindeki soru işaretlerini giderme yönünde çaba harcarsa müzakere sürecine geçiş daha kolay olacaktır.

Soru 3: Annan Planı'nın başarısızlığa uğramasıyla Kıbrıs sorunu Türkiye'nin üyelik perspektifine ilişkin bir handikap olarak yeniden AB gündemine taşındı. AB pahasına Kıbrıs politikası Türkiye açısından açısından doğru bir politika mıdır?

Cevap 3: Türkiye olarak artık şunu kesin olarak anlamamız gerekiyor. Kıbrıs konusunu ilanihaye çözümsüz bırakmamız mümkün değildir. Kıbrıs'taki çözümsüzlüğün pek çok alanda Türkiye'nin elini kolunu bağlayıcı etkisini göz ardı edemeyiz.

Ancak bugünkü politikayı AB pahasına Kıbrıs politikası olarak nitelendirmek de doğru olmaz. Büyük bir fırsat kaçırılmasına rağmen bu konuda her şeyin bittiğini söylemek mümkün değildir. Bu konuda Başbakanın işin başından itibaren gösterdiği politik çabalara yeterli destek sağlanmasının önemli olduğuna inanıyorum. Aynı şekilde Kıbrıs'ta gerginliği azaltan ve her iki tarafı kaynaştıran çabalara da destek vermeliyiz.

Soru 4: Güney Kıbrıs'ın tüm ada adına tek tarafı olarak AB'ye alınması ve müktesebatın Kuzey Kıbrıs'ta askıya alınması senaryosunda KKTC'nin ve Türkiye'nin 2004 yılından sonra gerek Kıbrıs sorununun çözümü açısından, gerekse Türkiye'nin tam üyeliği açısından geriye kalan opsiyonları konusunda ne düşünüyorsunuz?

Cevap 4: AB'nin bu kararı haksız ve adil olmayan, aynı zamanda sorunun çözümünü de zorlaştıran bir karar olmuştur.

Kıbrıs konusunda Türkiye'nin AB'ye karşı tek bir yükümlülüğü vardır. O da çözümü kolaylaştırıcı olmaktır. Kıbrıs'ta çözüme varılması ayrı bir şeydir. Türkiye'nin çözümü kolaylaştırıcı yönde davranması ayrı bir şeydir. Türkiye'nin çözümü kolaylaştırıcı yönde tavır göstermesi halinde bile sorun çözülmeyebilir. Önemli olan Türkiye'nin sorunun çözümü yönünde olumlu bir tutum içinde olması ve bu tutumunu sürdürmesidir.

Soru 5: AB'ye aday 10 ülke 16 Nisan tarihinde Atina'da katılım anlaşması imzaladılar. AB'nin bu yeni üyeleri bünyesine katması Türkiye açısından ne anlama geliyor? 25'lerin Avrupa'sı yeniden genişleme ihtiyacı duyacak ve Türkiye'yi üyeliğe alacak mı?

Cevap 5: Türkiye olarak biz AB'nin doğuya doğru genişlemesini her zaman destekledik. Aynı tutumumuzu NATO'nun genişlemesi konusunda da gösterdik. Bu 10 üyenin AB'ye katılımı bizim de arzuladığımız bir şeydir. Ancak bu genişlemeye Bulgaristan ve Romanya ile birlikte Türkiye'nin de dahil edilmesi daha doğru olurdu.

Bölgemizde cereyan eden olaylarla birlikte AB'nin bu üç ülkeyi de içine alacak şekilde genişlemesi kaçınılmaz hale gelecektir. Türkiye'nin üyeliği tamamıyla zamana bağlı olarak

gerçekleşecektir. Biz bu sürenin daha kısa olmasını isterken AB içindeki kimi çevreler de bu sürenin uzun olmasını istiyorlar. Bizim açımızdan önemli olan bu sürecin mümkün olduğu kadar kısaltılmasıdır.

Soru 6: Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği konusunda en acil olarak hangi sorunlarını bertaraf etmesi gerekir? Üyeliğin önünde çözülmesi kolay ve zor olan engeller konusunda ne düşünüyorsunuz?

Cevap 6: Şu an AB sürecini destekleyen bir tek parti iktidarı bulunduğuna göre yapılması gereken ilk şey, Katılım Ortaklığı Belgesi'ndeki talepleri birebir karşılayan yeni bir Ulusal Programın hazırlanmasıdır. Hükümetin hazırladığı paketler süreç içerisinde gerçekleştirilmemiz gereken ve nispeten kolay olan hususları kapsamaktadır. Ancak bu süreçte çözümü en zor sorun alanları; sivil otoritenin üstünlüğünün sağlanmasına, Kıbrıs'ta çözüme yardımcı olunmasına, Yunanistan ile olan sorunlarımızın çözümü yönünde çalışılmasına ve başta Alevi vatandaşlarımızla ilgili olanlar olmak üzere hak ve özgürlükler alanının genişletilmesine ilişkin olanlardır.

Soru 7: AB Türkiye'yi neden üyeliğe almalı? Türkiye'nin AB açısından önemi sizce esas itibarıyla hangi sebeplerden kaynaklanıyor? AB size göre bu sebeplere yeterince önem veriyor mu?

Cevap 7: Sadece Türkiye'nin üyeliğinin birliğe getireceği ekonomik ve siyasi sıkıntıları sıralamak dürüst bir yaklaşım değildir; Türkiye'nin üyeliğinin AB'ye sağlayacağı faydalar da göz ardı edilmemelidir. Bu yapıldığı zaman faydaların sıkıntılardan çok daha fazla olduğu kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Türkiye'nin AB'ye katkıları konusunda ekonomik büyüme potansiyeli, iç ve dış pazarları ve girişimciliği yeterince dikkate alınmıyor. Türkiye'nin AB için ekonomik açıdan da bir artı değer oluşturması, Avrupa'da yalnızca özel sektör ve siyasi çevrelerin bir bölümünde dikkate alınmıyor. Türkiye'nin uzun vadedeki ekonomik potansiyelinin büyüklüğünü hiç kimse görmezden gelemez.

Türkiye aynı zamanda dinamik genç nüfusuyla, büyük ve tüketime aç bir pazar. Yürürlükte olan endüstriyel mallarda Gümrük Birliği'yle beraber, hizmetlerin ve devlet ihale piyasalarının özelleşmesi Avrupa şirketlerine paha biçilmez fırsatlar sağlayacaktır. Gayrisafi yurt içi hasılanın yüzde 65'ini oluşturan hizmet sektörüyle ve milyarlarca Euro'luk kamu ihale piyasasıyla, Türkiye, kalkınma projelerinde Avrupa şirketlerine büyük bir potansiyel sunuyor. Bugün Türkiye ticaretinin yarısını Avrupa ile gerçekleştirirken, yabancı yatırımının yüzde 70'i de Avrupa Birliği'ndeki girişimciler tarafından yapılmaktadır.

Katılımdan sonra Avrupa şirketleri Türkiye'deki yabancı yatırımlarda görülen yüksek kar oranından yararlanacaklar. Ülkenin kalifiye iş gücü, yüksek çekim kapasitesi, turizm potansiyeli ve Avrasya piyasaları ve enerji ağındaki konumu göz önünde bulundurulursa, AB üyeliği daha fazla yatırımı cezbederek AB ekonomisini ilerletecek.

Türkiye'nin, orta vadede, gaz ve petrol rezervleri çok büyük olan bir bölgenin en önemli dağıtım merkezi haline geleceğini herkes kabul etmektedir. Enerji kaynaklarının Balkanlar üzerinden ye da Adriyatik'ten Avrupa'ya taşınmasına ilişkin planlar, hiç de uzun olmayan bir gelecekte yürürlüğe girecektir. Avrupa'nın bu kaynaklara ve güvenli bir taşıma yoluna, dolayısıyla da Türkiye'ye ihtiyacı var. Türkiye, Kafkas petrolünün akışından doğrudan ve dolaylı olarak yararlanacak. Daha şimdiden Türk firmaları Orta Asya'da inşaat, telekomünikasyon ve gıda alanlarında faaliyet gösteriyorlar. Petrol ve gaz taşıma yollarının yapımı orta vadede, bölgedeki 240 milyon nüfusu, çıkış noktası olarak Türkiye'den kolayca

ulaşılabilen tüketiciler konumuna getirecektir. 67 milyon Türkü, çok şey vadeden bir pazar olarak değil de sadece göçmen kitlesi olarak görenler, 10-15 yıl sonra bakış açılarını tamamen düzeltmek zorunda kalacaklar.

Yaşlı Avrupa'nın uzun vadede göçe ihtiyacı olacağını herkes kabul etmektedir. Avrupa'nın düşen doğum oranı Türkiye'nin genç ve dinamik nüfusuna ihtiyaç duyuyor.

Türkiye'nin sadece Avrupa için değil, dünyanın büyük kesiminin istikrarı için de büyük bir önem taşıdığı açıktır. Bugünkü Türkiye, Batı'ya ve Avrupa'ya kendi bölgesinde önemli ölçüde istikrar sağladı.

Bu rol, soğuk savaş sonrası küçülmedi, belki daha da büyüdü. Örneğin birçok şeyin hâlâ ayakta olduğu Kafkasya veya eski SSCB Cumhuriyetleri bölgesinde Türkiye'nin istikrar sağlayıcı ekonomik ve siyasi etkisi büyük önem taşıyor.

Türkiye'nin üyeliği sonucu Türk-Yunan ilişkilerindeki gelişmeler Ege'de ve Balkan bölgesinde daha fazla istikrarı sağlayacaktır. Bölgede daha büyük bir istikrar ve işbirliği ticarete, enerjiye, taşımacılığa ve çevre projelerine potansiyel sağlayacaktır.

Türkiye'nin coğrafi ve jeopolitik açılarından AB için önem taşıdığı aşikardır. Türkiye'nin üye olduğu bir AB, Avrupa'nın önemli amaçlarından biri olan krizi önleme konusunda Kafkasya ve Orta Doğu gibi istikrarsız bölgelerde Birliğin nüfuzunu genişleterek, istikrarı teşvik edici bir rol oynayabilir. Bu, ileride siyasi şartlar ne olursa olsun, Irak için de geçerli. ABD'nin, Saddam'ı devirmesinden sonra tüm Orta Doğu'da yeni bir düzen ve "demokratikleşme" içeren geniş çaplı planlarda Ankara kilit role sahiptir.

AB üyesi Türkiye, AB'ye daha büyük bir siyasi ağırlık, Avrupalılara da daha geniş çaplı bir güvenlik kazandıracaktır.

Güvenilir bir NATO müttefiki olarak Türkiye'nin üyeliği ortak güvenlik ve dış politikasının hem askeri hem de sivil yönünü sağlamlaştıracaktır. Türkiye'yi kapsayan AB, demokratik olmayan rejimlerden gelen tehditler, terörizm, silahlanma, dini radikalizm ve halkların kitlesel çapta göçü ve eroin, silah ve insan kaçakçılığı dahil olmak üzere, siyasi sorunlar ve krizlerle başa çıkmada daha verimli olacaktır.

Türkiye, İslamcı köktendinciliğe karşı önemli bir tampon oluşturuyor. Türkiye'deki İslam, muhafazakâr ve halkçıdır, militan değil. Türkiye'nin yüzü Batı'ya dönüktür ve laiklik ile müslümanlığı kendi içinde kurduğu uyumla birlikte yaşatmayı başarmıştır. Mantıklı bir modele ihtiyacı olan bölge için Türkiye en iyi örnektir.

Türkiye gibi Müslüman bir ülkenin AB'de yer alması, herşeyden önce AB'nin çoğulculuk niteliğinin tam anlamıyla belirginleşmesi olacaktır. Avrupa'nın tarihten gelen önyargılarının belirleyici etkisinin kalmadığını gösterecektir.

Huntington'un Medeniyetler çatışması tezinde sözünü ettiği muhtemel çatışma alanlarının orta yerinde yer alan Türkiye'nin AB üyesi olması Hıristiyan-Müslüman çatışması endişelerini de büyük ölçüde giderebilecektir.

Türkiye, ekonomik ve siyasi açıdan yalnızca kendinden ibaret bir ülke değildir. Türkiye'nin gerisinde Ortadoğu'dan Asya'ya, Akdeniz'den Karadeniz'e kadar uzanan fevkalade geniş ve mümbit bir coğrafya bulunmaktadır. Avrupa'nın bu büyük coğrafyada etkin ve kalıcı olmak için Türkiye'nin partnerliğine ihtiyacı vardır.

Soru 8: AB Konvansiyonu'nda Türkiye'yi temsil ettiniz. Sizce AB nereye gidiyor? Önümüzdeki on on beş yıllık dönemin AB'sinin nasıl bir yapılanma içinde olacağını tahmin ediyorsunuz? Böyle bir AB'nin dünya siyasi platformundaki konumu ne olacak?

Cevap 8: Avrupa Birliği, siyasi alanda daha sıkı bir birlik olma yönünde ilerliyor. Konvansiyon başkanınca tartışmaya açılan anayasa taslağı geleceğin Avrupa'sının ip uçlarını veriyor. Ortak dış politika ve güvenlik konusundaki teklifler dahi tek başına çok dikkat çekicidir. AB global bir aktör olma yönünde ilerlemektedir. Geleceğin AB'si aynı zamanda medeniyetler arasındaki çatışmayı önleme misyonunu üstlenmek durumundadır.

Soru 9: Bu tanımladığınız geleceğin AB'sinde Türkiye'nin yeri ne olacak?

Cevap 9: Avrupa'nın dünya siyaset arenasında global bir oyuncu olmasını ve medeniyetlerarası çatışmayı önleme misyonunu üstlenmesini sağlayacak en önemli faktör Türkiye'nin üyeliğidir. Türkiye'yi içine almayan bir Avrupa kendi içine kapanmış bir Hıristiyan kulübü olarak kalacaktır. Böyle bir Avrupa'nın ortak bir dış politika ve güvenlik politikasının başarılı olması çok zordur.

Soru 10: AB ülkelerinin vatandaşları Türkiye'nin üyeliğine Eurobarometer kamuoyu anketlerine göre pek sıcak bakmıyorlar, özellikle Almanlar Türkiye'nin üyeliğini en az isteyen AB vatandaşları arasında yer alıyorlar. Bu doğrultuda var olan imajın düzeltilmesi konusunda ne yapılmasını tavsiye ediyorsunuz?

Cevap 10: Yapılan araştırmalarda Avrupa kamuoyunun dörtte birinden fazlasının Türkiye'nin üyeliği konusunda herhangi bir fikrinin olmadığı görülmektedir. Öncelikle bu kesimi dikkate alarak Türkiye'nin AB'ne üye olmasının AB'ne kazandıracakları avantajları, Türkiye'nin Avrupalı kimliğini ve Avrupalı geçmişini anlatmalıyız.

Bunun ardından AB içinde gerçekleri çarpıtarak, rakamları değiştirerek Türkiye'nin AB'ne yük olacağını iddia edenlerin iddialarını bilimsel olarak çürütmeliyiz.

Alman kamuoyuna anlatmamız gereken en önemli şey ise, Türkiye'nin üye olmasıyla birlikte 67 milyon Türkün Avrupa'ya doluşmayacağını anlatmaktır.

Önemli olan Avrupa ülkeleri yönetimlerinin bu alanda kendi kamuoylarını olumsuz yönde yönlendirmemeleridir. Eğer ülke yönetimlerinin bu konuya olumlu yaklaşımları sağlanırsa bu durum halka da sirayet edecektir.